

Читаємо
Шевченка наново
ШЕВЧЕНКУ НАНОВО

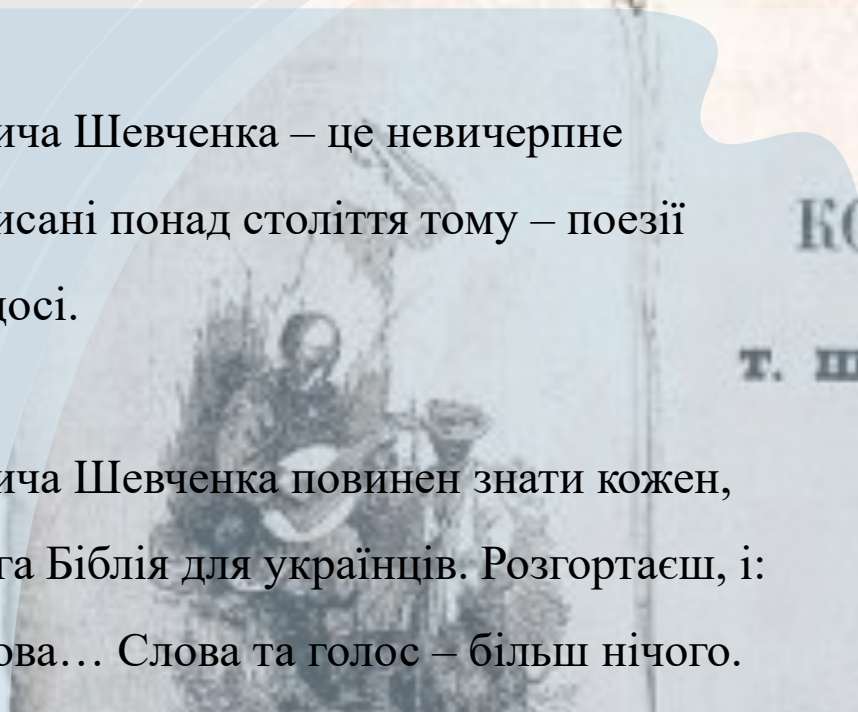

Вірші Тараса Григоровича Шевченка – це невичерпне джерело мудрості. Написані понад століття тому – поезії Шевченка актуальні й досі.

Вірші Тараса Григоровича Шевченка повинен знати кожен, адже "Кобзар" – це друга Біблія для українців. Розгортаєш, і: "Ну що б, здавалося слова... Слова та голос – більш нічого.

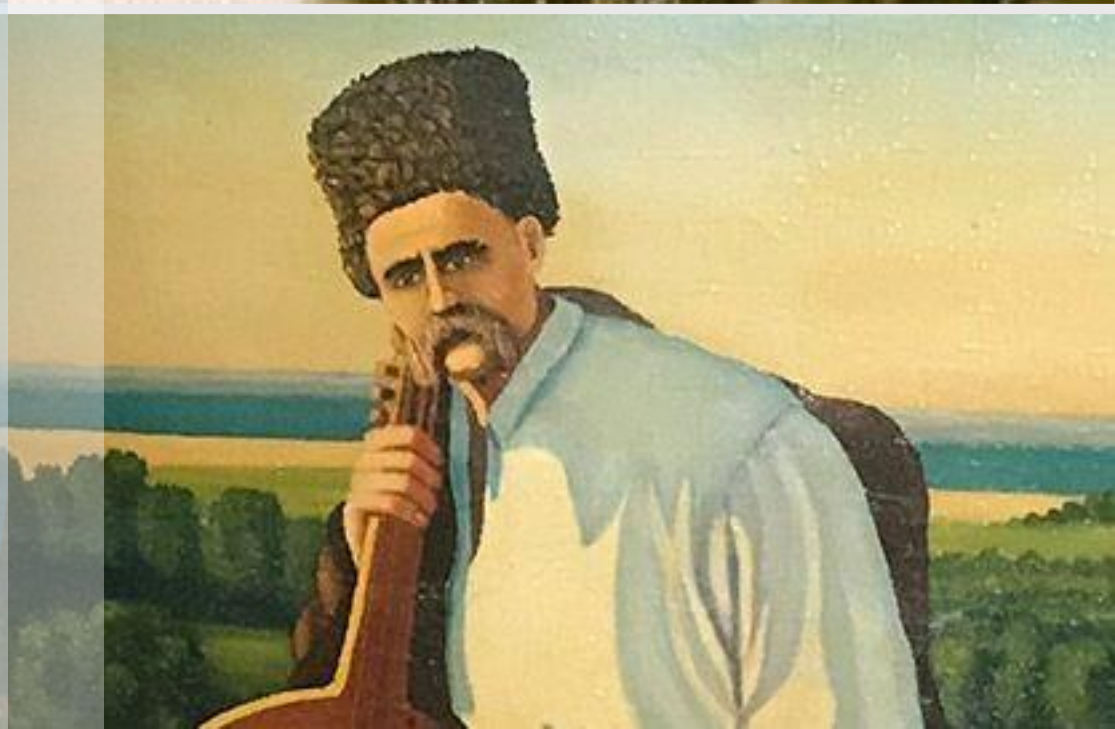
А серце б'ється – ожива, як їх почуєш...". І слова Шевченка – справді особливі, зокрема тим, що актуальні й досі.

Ми підготували для вас добірку поезій, у яких Великий Кобзар оспівував первинні людські цінності: любов і вірність, материнську долю, дружбу, відданість рідній землі та народові – те, без чого не можна уявити людського життя.

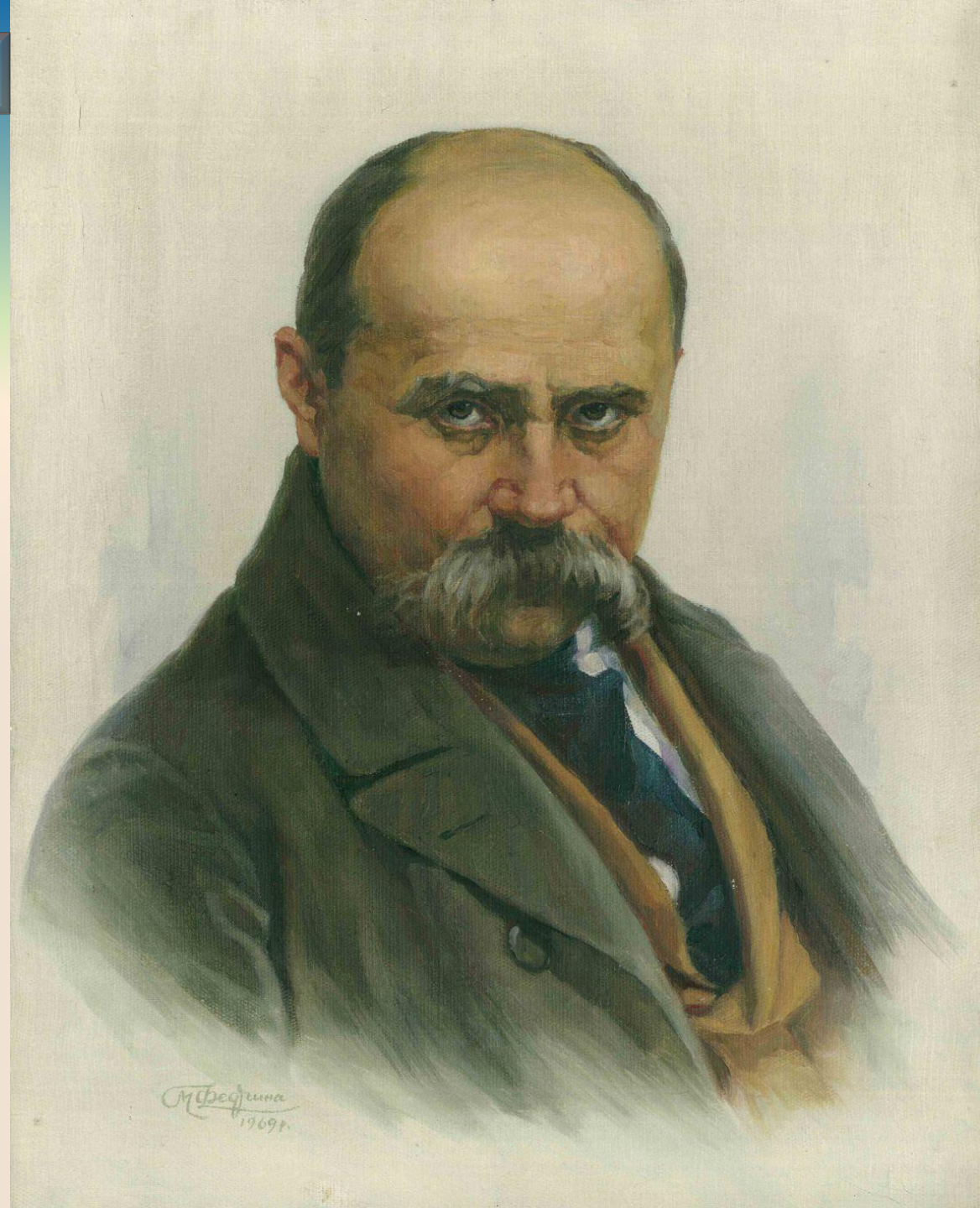
КОБЗАРЬ

Т. ШЕВЧЕНКА.

Вірші Тараса Шевченка про Україну

Тарас Шевченко прожив 47 років: з них пробув 24 роки в кріпацтві, 10 – на засланні, а решту – під наглядом жандармів. Загалом на Батьківщині він був нечастим гостем... Але де б він не перебував – він завжди залишався сином своєї землі, пам'ятав її і сумував за нею, як за матір'ю. Саме тому Україна стала у творчості Шевченка головним образом, овіяним любов'ю і тугою. Саме такою, далекою та недоступною, постає образ України у вірші "Думи мої думи...".

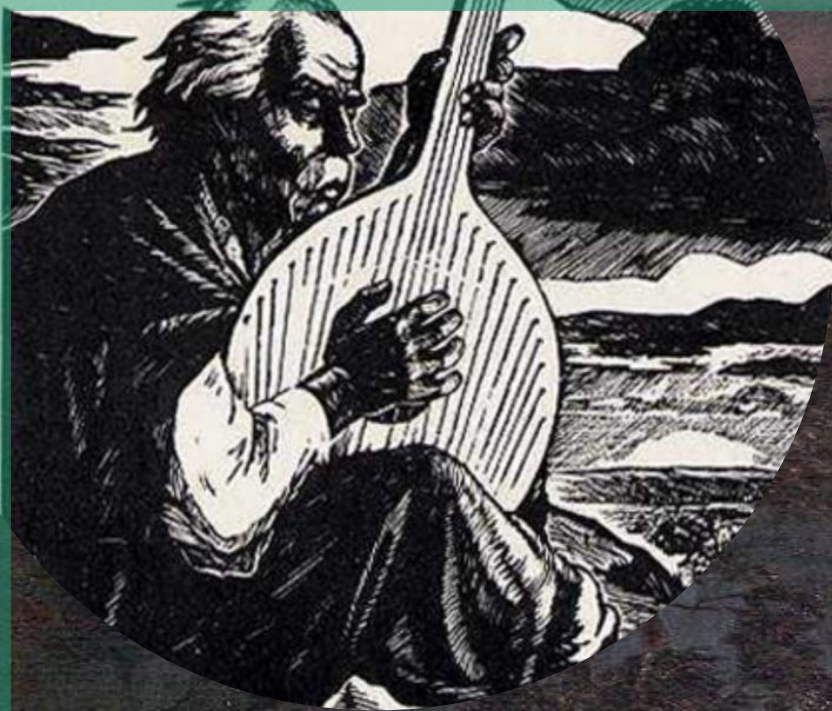

"Думи мої думи..."

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
Нащо стали на папері
Сумними рядами?..
Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як пилину?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?..
За карії оченята,
За чорнії брови
Серце рвалося, сміялось,
Виливало мову,
Виливало, як уміло,
За темнії ночі,
За вишневий сад зелений,
За ласки дівочі...
За степи та за могили,
Що на Україні,
Серце мліло, не хотіло
Співать на чужині...

Не хотілось в снігу, в лісі,
Козацьку громаду
З булавами, з бунчугами
Збирать на пораду.
Нехай душі козацькії
В Україні витають –
Там широко, там весело
Од краю до краю...
Як та воля, що минулась,
Дніпр широкий – море,
Степ і степ, ревуть пороги,
І могили – гори, –
Там родилась, гарцювала
Козацькая воля;
Там шляхтою, татарами
Засідала поле,
Засівала трупом поле,
Поки не остило...
(фрагмент)

**І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам
моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє**

Послання "*І мертвим і живим...*" є одним із найвизначніших творів Шевченка. Його можна сприймати як мудрий заповіт великої людини. У посланні Великий пророк віщує жахливі братовбивчі війни, коли народ не схоче більше терпіти лицемірство, а також картає українців за байдужість до власної історії, за порожні розмови та діяльність "псевдопатріотів".

*І мертвим, і живим, і
ненарожденним землякам
моїм в Україні і не в
Україні моє дружнєє
посланиє*

І смеркає, і світає,
День божий минає,
І знову люд потомлений,
І все спочиває.
Тільки я, мов окаянний,
І день і ніч плачу
На розпуттях велелюдних,
І ніхто не бачить,
І не бачить, і не знає –
Оглухли, не чують;
Кайданами міняються,
Правдою торгують.
І Господа зневажають,
Людей запрягають
В тяжкі ярма. Орють лихо,
Лихом засівають,
А що вродить? побачите,
Які будуть жніва!
Схаменіться, недолюди,
Діти юродиві!
Подивіться на рай тихий,
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну,
Розкуйтеся, братайтеся,
У чужому краю
Не шукайте, не питаєте
Того, що немає

І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.
Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого. Волі! волі!
Братерства братнього! Найшли,
Несли, несли з чужого поля
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нічого. Кричите,
Що Бог створив вас не на те,
Щоб ви неправді поклонились!..
І хилитесь, як і хилились!
І знову шкуру дерете
З братів незрящих, гречкосіїв,
І сонця-правди дозрівать
В німецькі землі, не чужії,
Претесь знову!.. Якби взяли
І всю мізерію з собою,
Дідами крадене добро,
Тойді оставсь би сиротою
З святими горами Дніпро!

(фрагмент)

Заповіт

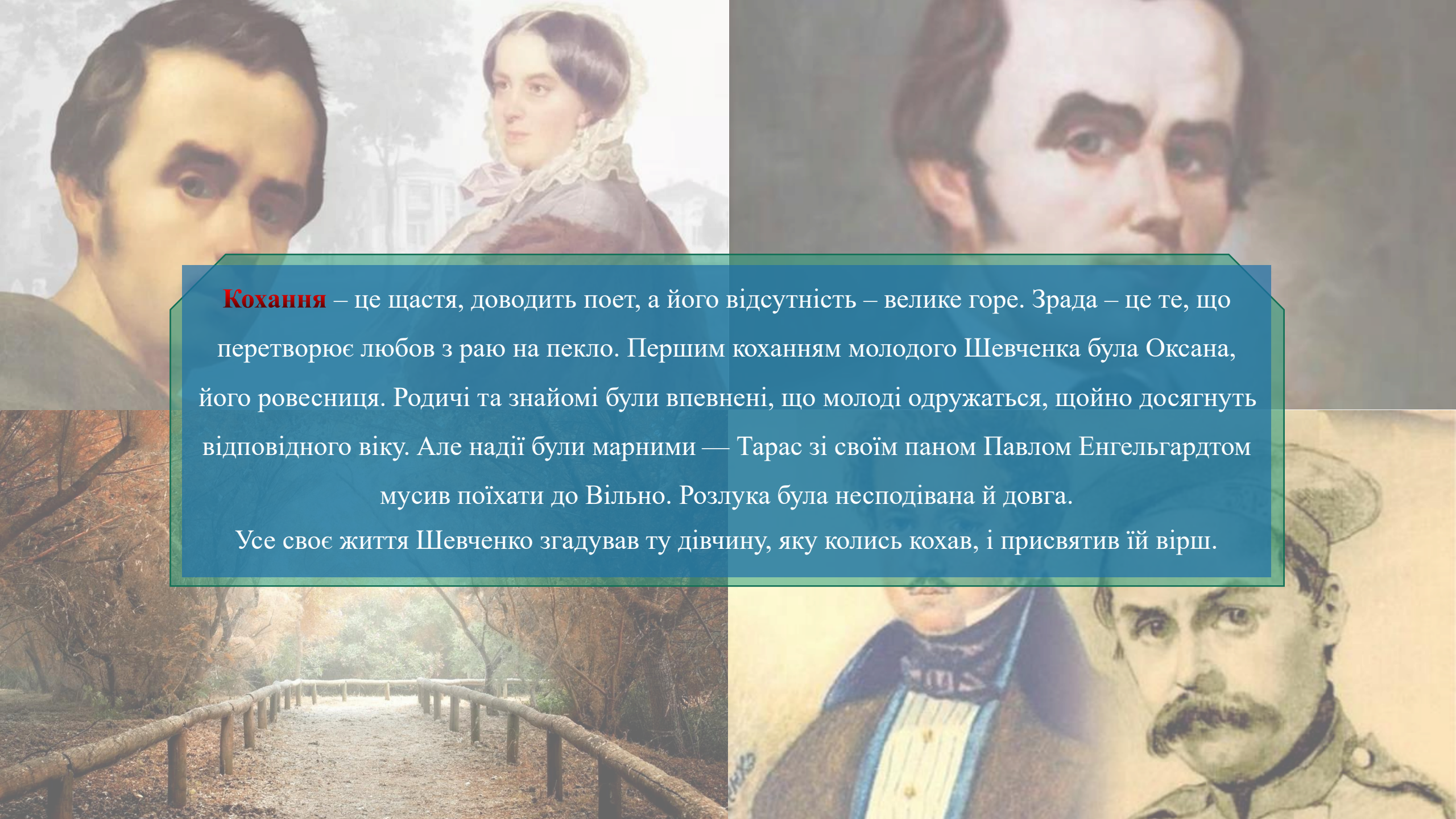
*Свою Україну любіть. Любіть її... Во
врем'я лютє. В останню тяжкую
минутоу За неї Господа моліть.*

Жоден вірш українською мовою не здобув такого широкого визнання у світі, як Шевченків "Заповіт". Твір проіннятий прагненням бачити прекрасну людину на прекрасній землі. Поет вірить у те, що Україна стане незалежною, люди прозріють, а брехню буде знищено. І ми повинні виправдати його сподівання, здолати всі труднощі на шляху нашої країни до щасливого майбутнього. Хай його "Заповіт" стане нашим дороговказом.

Заповіт

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отойді я
І лани, і гори —
Все покину і полину
До самого бога
Молитися... а до того
Я не знаю бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сем'ї великій,
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Кохання – це щастя, доводить поет, а його відсутність – велике горе. Зрада – це те, що перетворює любов з раю на пекло. Першим коханням молодого Шевченка була Оксана, його ровесниця. Родичі та знайомі були впевнені, що молоді одружаться, щойно досягнуть відповідного віку. Але надії були марними — Тарас зі своїм паном Павлом Енгельгардтом мусив поїхати до Вільно. Розлука була несподівана й довга.

Усе своє життя Шевченко згадував ту дівчину, яку колись кохав, і присвятив їй вірш.

Ми вкупочці колись росли

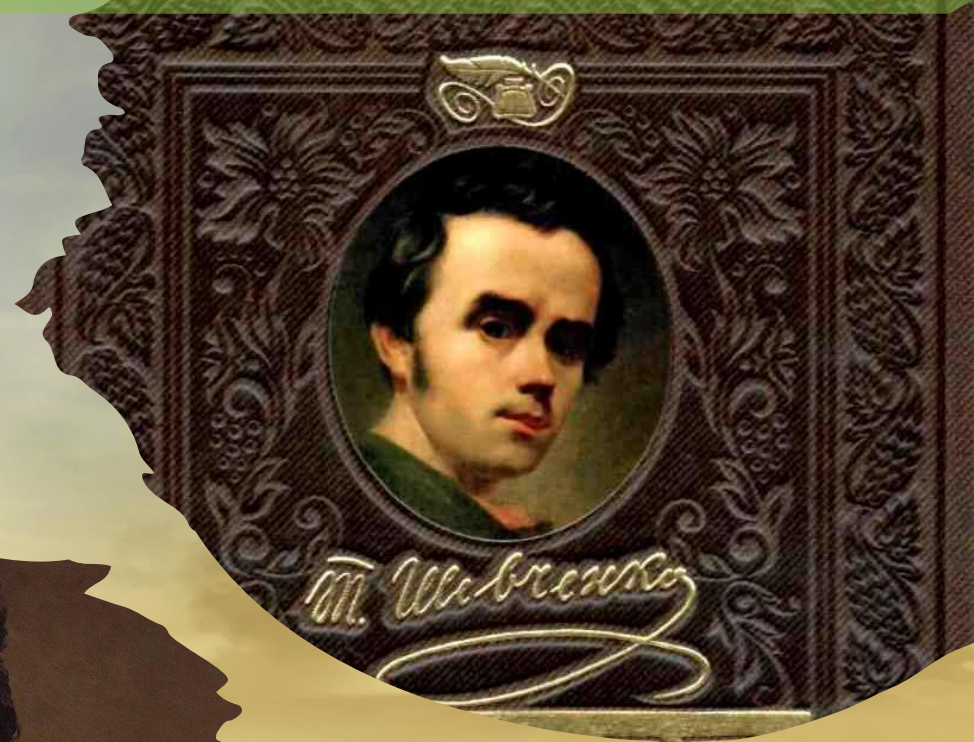
Ми вкупочці колись росли,
Маленькими собі любились.
А матері на нас дивились
Та говорили, що колись
Одружимо їх. Не вгадали.
Старі заранне повмирали,
А ми малими розійшлись
Та вже й не сходились ніколи.
Мене по волі і неволі
Носило всюди. Принесло
На старість ледве і додому...
Хрести дубові посхилялись,
Слова дощем позамивались...
І не дощем, і не слова
Гладесенько Сатурн стирає...
Нехай з святими спочивають
Мої старії... – Чи жива
Ота Оксаночка? – питаю
У брата тихо я. – Яка?

– Ота маленька, кучерява,
Що з нами гралася колись.
Чого ж ти, брате, зажурився?
– Я не журюсь. Помандрувала
Ота Оксаночка в поход
За москалями та й пропала.
Вернулась, правда, через год,
Та що з того. З байстрам
вернулась,
Острижена. Було, вночі
Сидить під тинном, мов зозуля,
Та кукає, або кричить,
Або тихесенько співає
Та ніби коси розплітає.
А потім знов кудись пішла,
Ніхто не знає, де поділась,
Занапастилась, одуріла,
А що за дівчина була...
(фрагмент)

Знайомлячись із ранньою творчістю Кобзаря, не можна не захоплюватися його баладами. "Причинна", "Тополя", "Утоплена" – усі вони розповідають про незвичайних людей, здатних віддано та ніжно любити або ненавидіти.

Щирі співчуття викликає героїня "Причинної", гнівний суд – персонаж з "Утопленої", що через заздрощі утопила рідну дочку. Зворушливою, є балада "Тополя", у якій головна героїня гине, оскільки не може бути без коханого, який "пішов та й загинув". У баладі ця смерть подана як перетворення на тополю.

Тополя

Полюбила чорнобрива
Козака дівчина.
Полюбила – не спинила:
Пішов – та й загинув...
Якби знала, що покине –
Було б не любила;
Якби знала, що загине —
Було б не пустила;
Якби знала – не ходила б
Пізно за водою,
Не стояла б до півночі
З милим під вербою...

Минув і рік, минув другий –
Козака немає;
Сохне вона, як квіточка;
Мати не питає:
"Чого в'янеш, моя доню?"
Стара не спитала,
За сивого, багатого
Тихенько єднала.
"Іди, доню, – каже мати, –
Не вік дівувати!
Він багатий, самотній –
Будеш панувати".

"Не хочу я панувати,
Не піду я, мамо!
Рушниками, що придбала,
Спусти мене в яму.
Нехай попи заспівають,
А дружки заплачуть,
Легше, мамо, в труні лежать,
Ніж його побачить"...
Отак тая чорнобрива
Плакала, співала...
І на диво серед поля
Тополею стала.
По діброві вітер виє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополя
До самого долу...
(фрагмент)

Вірші Шевченка про маму та сім'ю

Шевченко через всю свою творчість проніс повагу до жінки, і особливо – до жінки-матері, яка всю себе віддає своїй дитині. Таке ставлення до жінки здавна притаманне українському народові, але поет йде далі – він уславлює материнську любов знедолених жінок, покриток, від яких відвернулися люди.

Вперше ця тема зазвучала у поемі "Катерина". Автор не виправдовує позашлюбні стосунки Катерини з офіцером, але й не проклинає, не звинувачує її. Люди часто несправедливо карають дітей, за гріхи батьків, і саме цього боялася Катерина. Вона загинула, лишивши свою дитину напризволяще, не витримало її серце того, що батько відцурався від рідного сина. Своєрідним продовженням теми, розпочатої в "Катерині", є поема "Наймичка".

У наших раї на землі

У наших раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
Буває, іноді дивлюся,
Дивуюсь дивом, і печаль
Охватить душу; стане жаль
Мені її, і зажурюся,
І перед нею помолюся,

Мов перед образом святим
Тієї Матері святої,
Що в мир наш Бога принесла...
Тепер їй любо, любо жити.
Вона серед ночі встає,
І стереже добро своє,
І дожидає того світу,

Щоб знов на його
надивитись,
Наговоритись. – Це моє!
Моє! – І дивиться на його,
І молиться за його Богу,
І йде на улицю гулять
Гордіше самої цариці.
Щоб людям, бачте, показати
Своє добро. – А подивіться!
Моє найкраще над всіми!
(фрагмент)

Катерина

Кохайтесь, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі – чужі люде,
Роблять лихо з вами...
Не слухала Катерина
Ні батька, ні неньки,
Полюбила москалика,
Як знало серденько.
Полюбила молодого,
В садочок ходила,
Поки себе, свою долю
Там занастила...
Сидить батько кінець стола,
На руки схилився;
Не дивиться на світ божий:
Тяжко зажурився.
Коло його стара мати
Сидить на ослоні,
За сльозами ледве-ледве
Вимовляє доні:
"Що весілля, доню моя?
А де ж твоя пара?
Де світилки з друженьками,
Старости, бояре?
В Московщині, доню моя!
Іди ж їх шукати,
Та не кажи добрим людям,
Що є в тебе мати.
Проклятий час-годинька,
Що ти народилась!
(фрагмент)

І досі сниться: під горою

І досі сниться: під горою
Меж вербами та над водою
Біленька хаточка. Сидить
Неначе й досі сивий дід
Коло хатиночки і бавить
Хорошеє та кучеряве
Своє маленькеє внуча.
І досі сниться, вийшла з хати
Веселая, сміючись, мати,
Цілує діда і дитя
Аж тричі весело цілує,
Прийма на руки, і годує,
І спать несе. А дід сидить
І усміхається, і стиха
Промовить нишком: – Де ж те лихо?
Печалі тії, вороги?
І нищечком старий читає,
Перехрестившись, Отче наш.
Крізь верби сонечко сіяє
І тихо гасне. День погас
І все почило. Сивий в хату
Й собі пішов опочивати.

Садок вишневий коло хати

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.
Сім'я вечера коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.
Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх;
Сама заснула коло їх.
Затихло все, тільки дівчата
Та соловейко не затих.

Шевченко Т. Г. Кобзар : зб. творів / Т. Г. Шевченко. - Харків : ВД Школа, 2022. - 352 с.

Астахова О. Тарас Шевченко, якого ми досі не знаємо / О. Астахова // Експрес. - 2017. - № 16, 2-9 бер. - С. 10.

Листопад О. Новий погляд на Кобзаря / О. Листопад // Урядовий кур'єр. - 2017. - № 114, 21 черв. - С. 1,4.

Коваленко С. Шевченка не тільки вивчають - ним живуть... / С. Коваленко // Голос України. - 2017. - № 44, 10 бер. - С. 1,2.

Мельничук А. "Тут побачив всенародну любов до Тараса" / А. Мельничук // Літературна Україна. - 2016. - № 41, 27 жовт. - С. 12.

Балаян А. Отец нации - Тарас Шевченко : Позиция / А. Балаян // Позиция. - 2016. - № 10, 10 март. - С. 1.

Власенко С. "І мене в сім'ї великій, в сім'ї вольній, новій Не забудьте пом'янути незлим тихим словом" / С. Власенко // Голос України. - 2016. - № 43, 10 бер. - С. 4.

Жулинський М. До виходу "Шевченківської енциклопедії": погляд зсередини і ззовні / М. Жулинський // Літ. Україна. - 2016. - № 36, 22 вер. - С. 4,11.

Клочек Г. Наближення до Тараса Шевченка / Г. Клочек // Літ. Україна. - 2016. - № 20, 26 трав. - С. 4. ; Літературна Україна. - 2016. - № 21, 2 черв. - С. 6.

Шевченко Т. Г. Кобзар. Вперше зі щоденником автора / Т. Г. Шевченко. - Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2014. - 960 с.

Кушерець В. Шевченко - проти імперії / В. Кушерець // Літературна Україна. - 2014. - N 42, 30 жовт. - С. 6-7.

Кушерець В. Тарас Шевченко в книгах і монументах / В. Кушерець // Літературна Україна. - 2014. - № 40, 16 жовт. - С. 9.

Шевченко Т. Г. Катерина / Т. Г. Шевченко. - Харків : Фоліо, 2013. - 157 с.

Шевченко Т. Г. Гайдамаки / Т. Г. Шевченко. - Харків : Фоліо, 2013. - 141 с.

Ребро П. Хортиця і Тарас Шевченко / П. Ребро // Хортиця : Літературно-художній та громадсько-політичний часопис Запорізького краю. - 2013. - N 4. - С. 81-83.

Завгородній Ю. Тарас Шевченко і острів Хортиця: модерні витоки відродження давньої святині / Ю. Завгородній // Хортиця : Літературно-художній та громадсько-політичний часопис Запорізького краю. - 2013. - N 4. - С. 83-88.

Шевченко Т. Г. Вірші. Поєми / Т. Г. Шевченко. - Харків : Аргумент Принт, 2012. - 368 с.

Шевченко Т. Г. Садок вишневий коло хати : вірші / Т. Г. Шевченко. - Київ : Веселка, 1982. - 46 с.

Шевченко Т. Г. Поєми / Тарас Григорович Шевченко. - Київ : Дніпро, 1981. - 189 с.

Шевченко Т. Г. Малий Кобзар : вибрані поезії для дітей / Т. Г. Шевченко ; упоряд. і приміт.: Є. С. Кирилюка, В. Є. Шубравського. - Київ : Веселка, 1976. - 383 с.

Шевченко Т. Г. Лірика : поезії покладені на музику / Т. Г. Шевченко. - Київ : Держлітвидав УРСР, 1962. - 112 с.

Шевченко, Т. Г. Твори : в 3 т. Т. 3. Драматичні твори. Журнал. Вибрані листи / Т. Г. Шевченко. - Київ : Держлітвидав, 1955. - 640 с.

Шевченко Т. Г. Твори : в 3 т. Т. 1. Поезії / Т. Г. Шевченко. - Київ : Держлітвидав, 1955. - 675 с.

Т. 3 : Драматичні твори. Журнал. Листування / ред. О. Є. Корнійчук. - 1949. - 518 с.

Шевченко Т. Г. Вибрані твори : критико-біограф. нарис / Т. Г. Шевченко. - Київ : Держлітвидав, 1949. - 579 с.

Шевченко Т. Г. Повне зібрання творів : В 10 т. Т. 3. Драматичні твори. Повісті: 1841-1855 / Т. Г. Шевченко ; Ред. кол.: Білецький О. І. Копиця Д. Д. та інш. - Київ : Изд-во АН УРСР, 1949. - 477 с.

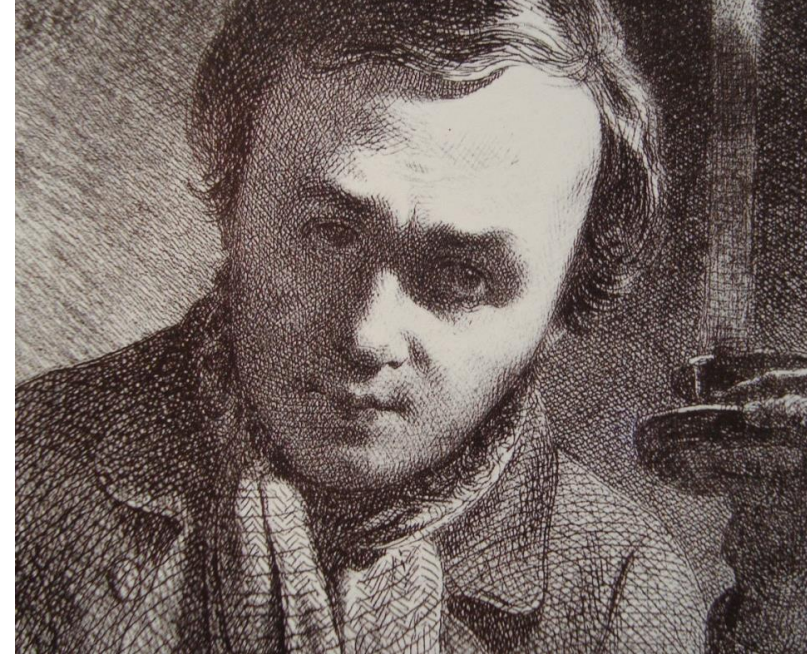
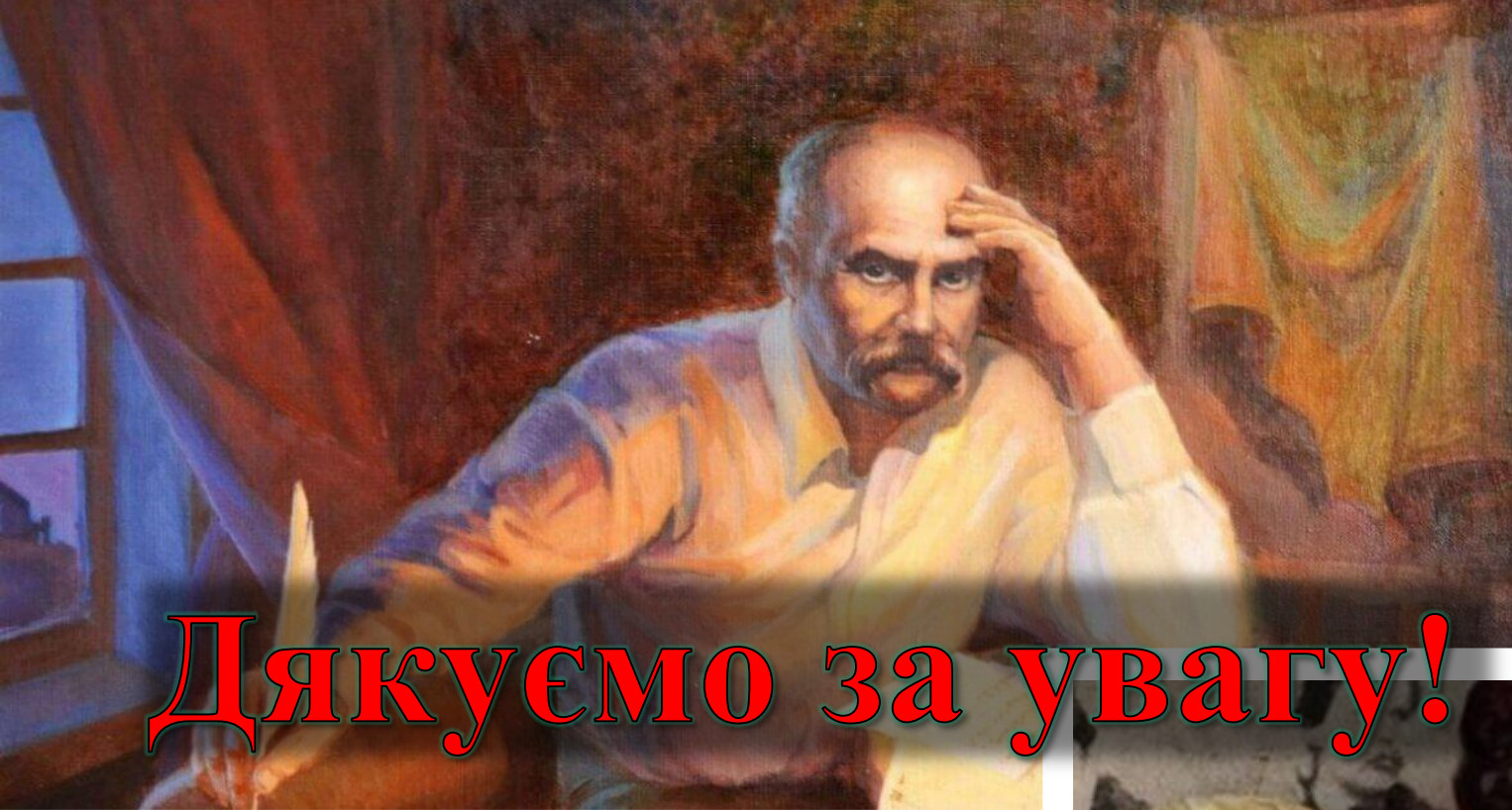
Шевченко Т. Г. Вибрані твори : критико-біограф. нарис / Т. Г. Шевченко. - Київ : Держлітвидав, 1949. - 579 с.

Список використаних джерел:

https://maximum.fm/najkrashchi-virshi-tarasa-grigorovicha-shevchenka_n137337

Дякуємо за увагу!

